

Ook een duurzame koe wordt vroeg of laat afgevoerd

Oude koe niet hetzelfde als duurzame koe

Wijbrand Ouweltjes

Duurzaamheid wordt vaak in verband gebracht met levensduur. De gedachte is dat minder duurzaamheid tot meer vervanging leidt. Het hier beschreven onderzoek geeft aan dat de afvoerleeftijd op de bedrijven geen goede indruk geeft van de duurzaamheid van de veestapel. Het is vooral de veehouder en niet de koe die de afvoerleeftijd bepaalt.

Duurzaamheid

De melkveehouderij heeft tegenwoordig veel belangstelling voor duurzame koeien. Algemeen wordt erkend dat duurzaamheid een belangrijk kenmerk is. Wel is er verwarring over de vraag wat duurzaamheid is en hoe het kan worden gemeten. Duurzame koeien kunnen worden omschreven als dieren die het vermogen hebben om lang probleemloos mee te gaan. De belangrijkste redenen voor afvoer zijn te lage productie, niet op tijd drachtig worden, onvoldoende uiergezondheid en problemen met benen en klauwen. Duurzame koeien hebben dus een goede vruchtbaarheid, uiergezondheid en beenwerk, ook op oudere leeftijd. In theorie kan een hogere duurzaamheid tot minder vervanging en dus tot een hogere afvoerleeftijd leiden. Binnen een veestapel zullen duurzame koeien inderdaad gemiddeld langer meegaan dan minder duurzame koeien. In verreweg de meeste gevallen worden dieren echter niet afgevoerd vanwege acute problemen, maar om plaats te maken voor instromende vaarzen. Het is daarom de vraag in hoeverre de afvoerleeftijd een maat is voor de duurzaamheid van een veestapel.

Onderzoek

Berekeningen van het Praktijkonderzoek Veehouderij geven aan dat een laag vervangingspercentage economisch aantrekkelijk

is, zeker indien daarmee op de kosten van jongveeopfok kan worden bespaard. Voor intensieve bedrijven is een laag vervangingspercentage ook in verband met Minas aantrekkelijk. Omdat bedrijven met een duurzame veestapel jaarlijks minder dieren gedwongen moeten vervangen dan bedrijven met een minder duurzame veestapel kunnen zij een hogere afvoerleeftijd realiseren. Het kan echter ook zijn dat deze bedrijven meer dieren vrijwillig vervangen. Daarom is onderzocht of de afvoerleeftijd in de praktijk samenhangt met duurzaamheid. Van het NRS zijn gegevens verkregen over aanvoer en afvoer van alle tussen 1990 en 1999 aanwezige in het stamboek geregistreerde melkkoeien. Verder zijn gegevens op bedrijfsniveau verkregen over de fokwaarde voor duurzaamheid, celgetal en vruchtbaarheid. Ook celgetal en vruchtbaarheid geven inzicht in de duurzaamheid van een veestapel.

Vervanging in de praktijk

Volgens de gegevens van het NRS zijn de Nederlandse vaarzen bij eerste afkalving gemiddeld 800 dagen oud. De gebruiksduur is gemiddeld 3.2 jaar. Dat betekent dat jaarlijks ongeveer één derde van de veestapel wordt afgevoerd en vervangen door instromende vaarzen. De leeftijd bij afvoer en het vervangingspercentage zijn in de periode 1990-1999 niet wezenlijk veranderd. Door de leerstoelgroep agrarische bedrijfseconomie van Wageningen Universiteit is berekend dat voor een gemiddeld bedrijf 24 tot 30% vervanging economisch optimaal is. In de praktijk is de vervanging dus hoger dan theoretisch optimaal. Bij de vervanging spelen zowel het streven naar een herfstkalvende veestapel als het volmelken van het melkquotum een rol. Hierdoor neemt de vervanging in het najaar sterk toe en vanaf januari weer geleidelijk af. Roodbonte koeien worden gemiddeld op iets jongere leeftijd afgevoerd dan zwartbonten. Bij roodbonten zijn inkomsten uit omzet en aanwas traditioneel belangrijker dan bij zwartbonten. Waarschijnlijk speelt dit een grotere rol dan eventuele verschillen in duurzaamheid tussen deze rassen. Verder zijn er regionale verschillen gevonden in

afvoerleeftijd. De gemiddelde afvoerleeftijd is in Zuid-Nederland relatief laag en in West-Nederland relatief hoog. Oorzaken hiervoor zijn niet exact bekend.

Bedrijfsverschillen

Gemiddeld worden per bedrijf per jaar bijna 15 van de 50 dieren afgevoerd. De variatie in afvoerleeftijd van individuele dieren is groot. Daarom zijn jaarlijkse bedrijfsgemiddelden niet erg betrouwbaar en zijn gemiddelden berekend over een periode van tien jaar (1990-1999). Het blijkt dat de gemiddelde afvoerleeftijd varieert van ruim 3 jaar en 9 maanden tot 8 jaar en 3 maanden. Volgens economische modellen kosten zowel onnodige als te weinig vervanging geld. Onder andere verschillen in uiergezondheid en vruchtbaarheid kunnen een reden zijn voor meer of minder afvoer.

Afvoerleeftijd maat voor duurzaamheid?

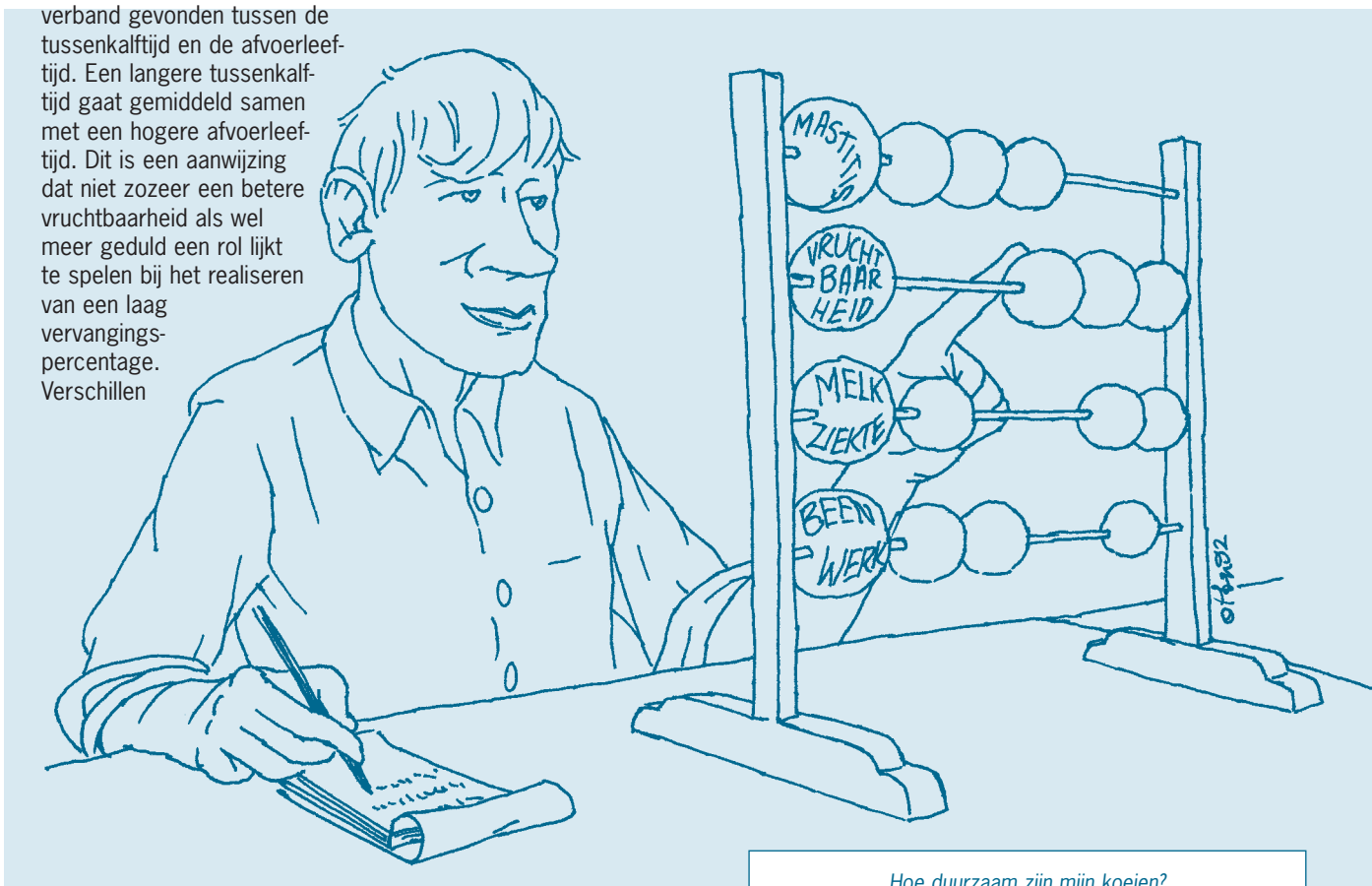
Onderzocht is in hoeverre verschillen tussen bedrijven in gemiddelde bedrijfscelgetalwaarde, non return percentage, tussenkalftijd en fokwaarde voor duurzaamheid gerelateerd zijn aan de gemiddelde afvoerleeftijd. De bedrijfscelgetalwaarde, een maat voor de uiergezondheid, blijkt niet wezenlijk samen te hangen met de afvoerleeftijd. Dit is een aanwijzing dat een betere uiergezondheid op bedrijfsniveau niet bijdraagt aan een hogere afvoerleeftijd. Veehouders met een oudere veestapel zijn waarschijnlijk minder streng in het afvoeren van dieren met een verhoogd celgetal. Ook het non return percentage blijkt geen verband te hebben met de afvoerleeftijd. Wel is een verband gevonden tussen de tussenkalftijd en de afvoerleeftijd. Een langere tussenkalftijd gaat gemiddeld samen met een hogere afvoerleeftijd. Dit is een aanwijzing dat niet zozeer een betere vruchtbaarheid als wel meer geduld een rol lijkt te spelen bij het realiseren van een laag vervangingspercentage. Verschillen

tussen bedrijven in gemiddelde fokwaarde voor duurzaamheid zijn beperkt en blijken niet samen te hangen met de afvoerleeftijd. Wel blijkt dat er bedrijven zijn die veel vaarzen laten instromen, en die in de eerste lactatie scherp selecteren. De afvoerleeftijd hangt hierdoor sterk samen met het percentage dieren dat als vaars wordt afgevoerd. Het is waarschijnlijk dat de vaarzen op deze bedrijven vooral worden afgevoerd vanwege andere redenen dan vruchtbaarheid en gezondheid.

Conclusie

De vervanging is in de praktijk hoger dan theoretisch optimaal en is tijdens de periode 1990 –1999 niet wezenlijk veranderd. Roodbonte koeien worden gemiddeld eerder afgevoerd dan zwartbonten. Veehouders met een oudere veestapel hebben gemiddeld een hoger celgetal en een langere tussenkalftijd. Veehouders die veel vaarzen in laten stromen selecteren gemiddeld sterker tijdens de eerste lactatie. In de praktijk leidt verbetering van de duurzaamheid niet tot een oudere veestapel, tenzij eveneens minder vaarzen instromen.

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van NRS- gegevens.

Hoe duurzaam zijn mijn koeien?